DOI 10.26886/2520-7474.2(28)2018.10

UDC 81'25:355.343.18

THE CONCEPT OF THE LINGUISTIC SUPPORT FOR FORCES

Viktor Balabin, PhD in Philological Sciences, Professor

Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine,
Kyiv

The author presents the concept of the linguistic support for forces, which is fundamental for the conceptual construct of the military translation theory. The linguistic support for forces (LSF) is a complex of special measures, tasks, procedures and processes of practical and fundamental nature in the military-political, military-technical and special military fields of the Armed Forces of Ukraine. They are planned and carried out to accomplish intercultural (communicative & mediational), linguo-geographical (informational & analytic), military-terminological (normative & codifying), linguo-pedagogical (didactic & diagnostic) and linguo-research (scholarly) functions that require military-professional level of bilingual philological competence of performers.

Keywords: translation studies, military translation (MILT), theory of military translation, linguistic support for forces (LSF).

кандидат філологічних наук, професор, Балабін В. В. Концепція лінгвістичного забезпечення військ/ Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Україна, Київ

Статтю присвячено обґрунтуванню основних понять концепції лінгвістичного забезпечення військ, яка є однією із основоположних у теорії військового перекладу. Лінгвістичне забезпечення військ (ЛЗВ) – це комплекс спеціальних заходів, завдань, процедур і процесів прикладного й фундаментального характеру у військово-політичній, військово-технічній та військово-спеціальних сферах діяльності

Збройних сил України, що здійснюються з метою реалізації міжкультурної (комунікативно-посередницької), лінгвокраїнознавчої (інформаційно-аналітичної), військово-термінологічної (нормативно-кодифікуючої), лінгвопедагогічної (дидактично-діагностичної) та лінгводослідницької (науково-пошукової) функцій, які потребують військово-професійного рівня філологічної білінгвальної компетенції виконавців.

Ключові слова: перекладознавство, військовий переклад, теорія військового перекладу, лінгвістичне забезпечення військ (ЛЗВ)

Вступ. Починаючи із середини XX століття року по теперішній час, більшість одиниць поняттєво-категоріального апарата теорії військового перекладу, яка є спеціальною теорією перекладознавства, залишаються концептуально і термінологічно не визначеними. Однією із таких категорій є поняття «лінгвістичне забезпечення військ».

Аналіз досліджень і публікацій перекладознавчого спрямування за період 1964-2017 років свідчить, що проблематику теорії військового перекладу у форматі дисертацій досліджували Нелюбін Л. Л., Балабін В. В., Матюша П. А., Білан М. Б., Янчук С. Я., Дзись Б. А., Юндіна О. В., Гончарук Л. М. Слід також зазначити праці Стрелковського Г. М., Швейцера О. Д., Шевчука В. М., Гарбовського М. К., Солодяк О. Ю., Янчука С. Я., Нікіфорової О. М. Водночас, концепція лінгвістичного забезпечення військ залишилася науково не обґрунтованою.

Актуальність дослідження зумовлена науково-практичною необхідністю розвитку в Україні жанрових і спеціальних теорій перекладознавчої науки, на чому наголошують відомі перекладознавці Чередниченко О. І. [1, с. 13; 2, с. 197] і Карабан В. І. [3, с. 31].

Метою статті є представлення основних понять концепції лінгвістичного забезпечення військ, яка є однією із основоположних у теорії військового перекладу.

Виклад основного матеріалу. На відміну від більшості термінів-категорій теорії військового перекладу, які з'явилися в перекладознавстві в 60-70-х роках минулого століття, термін «лінгвістичне забезпечення військ» є відносно новим. Саме цим можна пояснити факт його відсутності в авторитетному тлумачному перекладознавчому словнику Нелюбіна Л. Л. [4].

В Україні поняття «лінгвістичне забезпечення військ (ЛЗВ)» було запропоновано автором цієї статті у середині 1990-х років для узагальнюючого позначення комплексу завдань, пов'язаних із професійною діяльністю військового перекладача. Обриси наукової концепції ЛЗВ були представлені у 2004 році на I-й Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми перекладознавства та лінгвістичного забезпечення діяльності Збройних Силах України» [5, с. 4].

Про необхідність обґрунтування «наукової концепції лінгвістичного забезпечення діяльності Збройних Сил України, як важливої складової підготовки військ (сил) для ефективної реалізації завдань у галузі міжнародного військового співробітництва» автор також наголошував на сторінках головного науково-теоретичного журналу Міністерства оборони України «Наука і оборона» в 2007 році [6, с. 46]. Упродовж наступних років було послідовно представлено й апробовано основні поняття концепції ЛЗВ [7–13], які розглянемо далі.

Насамперед зазначимо, що *ЛЗВ є об'єктом теорії військового перекладу* – спеціальної теорія перекладознавства, що представляє собою узагальнену, структуровану й упорядковану сукупність наукових фактів, теоретичних суджень, гіпотез і методологічних положень

інтегрованих у єдину систему за допомогою термінологічно визначених і упорядкованих одиниць поняттєво-категоріального апарата, які розкривають завдання і специфіку службової діяльності військового перекладача.

ЛЗВ – це комплекс спеціальних заходів, завдань, процедур і процесів прикладного й фундаментального характеру у військово-політичній, військово-технічній та військово-спеціальних сферах діяльності Збройних сил України, що здійснюються з метою реалізації міжкультурної (комунікативно-посередницької), лінгвокраїнознавчої (інформаційно-аналітичної), військово-термінологічної (нормативно-кодифікуючої), лінгвопедагогічної (дидактично-діагностичної) та лінгводослідницької (науково-пошукової) функцій, які потребують військово-професійного рівня філологічної білінгвальної компетенції виконавців.

Метою ЛЗВ є якісна реалізація завдань Міністерства оборони та Збройних Сил України в галузі міжнародного військового співробітництва та покращення міжнародного іміджу України.

На підставі цих завдань можна виокремити *п'ять складових системи ЛЗВ*: перекладацьке супроводження (ПС), воєнно-країнознавча діяльність (ВК), військово-термінологічна діяльність (ВТ), лінгвопедагогічна діяльність (ЛП) і лінгводослідницька діяльність (ЛД).

Головним суб'єктом системи ЛЗВ є *військовий перекладач* – офіцер-філолог, який володіє сформованими на професійному рівні міжкультурними, білінгвальними, психолінгвістичними, мовленнєво-розумовими, комунікативними компетенціями для виконання функцій і завдань службової діяльності.

Основою системи ЛЗВ слугує *перекладацьке супроводження (ПС)*, що полягає у здійсненні військовим перекладачем міжкультурної комунікативно-посередницької діяльності у формі усного, письмового,

послідовного й синхронного перекладу, адаптованого транскодування (переказу, оповідання), реферування, анотування й редагування текстів загальновійськової, військово-політичної, військово-технічної та військово-спеціальної тематики.

Воєнно-країнознавча діяльність (ВК) – це інформаційно-аналітична діяльність військового перекладача, що полягає у здійсненні системного пошуку, збирання, оброблення й представлення інформації воєнно-країнознавчого та лінгво-країнознавчого характеру у форматі закінченого інформаційного продукту – визначеного керівництвом аналітичного документа. У складі ВК виокремлюють воєнно-країнознавчий аналіз країни/регіону (ВКА), лінгво-країнознавчий аналіз країни/регіону (ЛКА), інформаційно-аналітичну роботу (ІАР).

Військово-термінологічна діяльність (ВТ) – це нормативно-кодифікуюча діяльність військового перекладача, що полягає у проведенні термінотворчої, нормотворчої, термінографічної й лексикографічної роботи, пов'язаної з унормуванням, нормалізуванням, кодифікуванням і гармонізуванням військової термінології, підготовкою військових термінологічних стандартів, формуванням і підтриманням інформаційної бази даних застандартизованих військових термінів, а також укладанням глосаріїв і багатомовних військових словників різних типів. Військово-термінологічна діяльність включає термінотворчу, нормотворчу, термінографічну й лексикографічну роботу.

Лінгвопедагогічна діяльність (ЛП) – це дидактично-діагностична діяльність військового перекладача, що передбачає участь у плануванні, організації й проведенні занять з іноземної мови, а також в оцінюванні, тестуванні й сертифікації іншомовної компетенції військовослужбовців і працівників Збройних Сил України.

Лінгвопедагогічна діяльність включає лінгводидактичну та лінгводіагностичну роботу.

Лінгводослідницька діяльність (ЛД) як складова ЛЗВ передбачає проведення військовим перекладачем науково-пошукової роботи у сфері ЛЗВ за планами та в порядку, що визначені відповідними керівними документами.

У країнах НАТО лінгвістичне забезпечення, як правило, обмежується рамками суто трансляційно-інтерпретативної діяльності військового перекладача (лінгвіста) [14; 15].

Висновки. Представлена й апробована багаторічною практикою концепція ЛЗВ дозволяє повною мірою зрозуміти сутність професійної діяльності військового перекладача. Перспективи дослідження полягатимуть в розкритті змісту складових системи ЛЗВ з метою вивчення й моделювання онтологічної природи й зв'язків ЛЗВ.

Література:

1. Чередниченко О. І. *Парадигми і категорії сучасного перекладознавства // Переклад – Культура – Ідентичність.* – К., 2017. – С. 13–22.
2. Чередниченко О. І. *Реценція: Янчук С. Я. Особливості перекладу військової документації миротворчих місій ООН та НАТО: Дис. ... канд. філол. наук.* – Київ, 2011. – 277 с. // *Переклад – Культура – Ідентичність.* – К., 2017. – С. 194–197.
3. Карабан В. І. *Спеціальні теорії перекладу: скільки їх (потрібно)? // Наукові записки.* – Випуск 104 (1). – Серія: Філологічні науки (мовознавство): У 2 ч. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2012. – С. 26–31.
4. Нелюбин Л. Л. *Толковый переводоведческий словарь / Л. Л. Нелюбин.* – 5-е изд. – М.: Флинта: Наука, 2008. – 320 с.

5. Програма I Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми перекладознавства та лінгвістичного забезпечення діяльності Збройних Силах України». – К.: Логос, 2004. – 12 с.
6. Балабін В. В. Проблеми мовної підготовки в Збройних Силах України // Наука і оборона: щоквартальний науково-теоретичний та науково-практичний журнал Міністерства оборони України. – К., 2007. – №2. – С. 42–46.
7. Балабін В. В. Зміст та структура лінгвістичного забезпечення військ // Тези доповідей VII Міжнародної науково-практичної конференції «Військова освіта та наука: сьогодення та майбутнє» / за заг. ред. В. В. Балабіна. – К.: ВІКНУ, 2011. – С. 95–96.
8. Балабін В. В. Перекладацьке супроводження як основа лінгвістичного забезпечення військ // Тези доповідей VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Військова освіта і наука: сьогодення та майбутнє» / за заг. ред. В. В. Балабіна. – К.: ВІКНУ, 2012. – С. 122–123.
9. Балабін В. В. Суб'єктно-об'єктно-предметні відносини у сфері лінгвістичного забезпечення військ // Тези доповідей X Міжнародної науково-практичної конференції «Військова освіта і наук: сьогодення та майбутнє» / за заг. ред. В. В. Балабіна. – К.: ВІКНУ, 2014. – С. 92–93.
10. Балабін В. В. Воєнно-країнознавча інформаційно-аналітична діяльність як складова лінгвістичного забезпечення військ // Тези доповідей X Міжнародної науково-практичної конференції «Військова освіта і наука: сьогодення та майбутнє» / за заг. ред. В. В. Балабіна – К.: ВІКНУ, 2014. – С. 311–312.
11. Балабін В. В. Військово-термінологічна та лексикографічна діяльність військового перекладача як складова лінгвістичного

забезпечення військ // Тези доповідей XI Міжнародної науково-практичної конференції «Військова освіта і наука: сьогодення та майбутнє» / за заг. ред. В. В. Балабіна. – К.: ВІКНУ, 2015. – С. 96–98.

12. Балабін В. В. Концептуальний апарат теорії військового перекладу // Тези доповідей XI Міжнародної науково-практичної конференції «Військова освіта і наука: сьогодення та майбутнє» / за заг. ред. В. В. Балабіна. – К.: ВІКНУ, 2015. – С. 95–96.

13. Балабін В. В. Онтологічна сутність теорії військового перекладу // Тези доповідей XII Міжнародна науково-практична конференція «Військова освіта і наука: сьогодення та майбутнє» / за заг. ред. В. В. Балабіна. – К.: ВІКНУ, 2016. – С. 102–105.

14. ALingP-1. Linguistic Support for Operations. – NATO Standardization Office, 18 September 2011. – 52 p.

15. JDN 1/13. Linguistic Support to Operations. – Joint Doctrine Note 1/13. UK Ministry of Defence: Development, Concepts and Doctrine Centre, March 2013. – 33 p.

References:

1. Cherednychenko O. I. Paradyhmy i katehorii suchasnoho perekladoznavstva // *Pereklad – Kultura – Identychnist.* – K., 2017. – S. 13–22.

2. Cherednychenko O. I. Retsentsiia: Yanchuk S.Ya. Osoblyvosti perekladu viiskovoï dokumentatsii myrotvorchymykh misii OON ta NATO: Dys. ... kand. filol. nauk. – Kyiv, 2011. – 277 s. // *Pereklad – Kultura – Identychnist.* – K., 2017. – S. 194–197.

3. Karaban V. I. Spetsialni teorii perekladu: skilky yikh (potribno)? // *Naukovi zapysky.* – Vypusk 104 (1). – Seriia: Filolohichni nauky (movoznavstvo): U 2 ch. – Kirovohrad: RVV KDPU im. V. Vynnychenka, 2012. – S. 26–31.

4. Nelyubin L. L. *Tolkovyj perevodovedcheskij slovar'* / L.L. Nelyubin. – 5-e izd. – M.: Flinta: Nauka, 2008. – 320 s.
5. *Prohrama I Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Aktualni problemy perekladoznavstva ta linhvistychnoho zabezpechennia diialnosti Zbroinykh Sylakh Ukrainy»*. – K.: Lohos, 2004. – 12 s.
6. Balabin V. V. *Problemy movnoi pidhotovky v Zbroinykh Sylakh Ukrainy // Nauka i oborona: shchokvartalnyi naukovo-teoretychnyi ta naukovo-praktychnyi zhurnal Ministerstva oborony Ukrainy*. – K., 2007. – № 2. – S. 42–46.
7. Balabin V. V. *Zmist ta struktura linhvistychnoho zabezpechennia viisk // Tezy dopovidei VII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Viiskova osvita ta nauka: sohodennia ta maibutnie» / za zah. red. V. V. Balabina*. – K.: VIKNU, 2011. – S. 95–96.
8. Balabin V. V. *Perekladatske suprovodzhennia yak osnova linhvistychnoho zabezpechennia viisk // Tezy dopovidei VIII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Viiskova osvita i nauka: sohodennia ta maibutnie» / za zah. red. V. V. Balabina*. – K.: VIKNU, 2012. – S. 122–123.
9. Balabin V. V. *Subiektno-obiektno-predmetni vidnosyny u sferi linhvistychnoho zabezpechennia viisk // Tezy dopovidei X Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Viiskova osvita i nauka: sohodennia ta maibutnie» / za zah. red. V. V. Balabina*. – K.: VIKNU, 2014. – S. 92–93.
10. Balabin V. V. *Voienno-krainoznavcha informatsiino-analitychna diialnist yak skladova linhvistychnoho zabezpechennia viisk // Tezy dopovidei X Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Viiskova osvita i nauka: sohodennia ta maibutnie» / za zah. red. V. V. Balabina* – K.: VIKNU, 2014. – S. 311–312.
11. Balabin V. V. *Viiskovo-terminolohichna ta leksykohrafichna diialnist viiskovoho perekladacha yak skladova linhvistychnoho zabezpechennia viisk // Tezy dopovidei XI Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii*

«Viiskova osvita i nauka: sohodennia ta maibutnie» / za zah. red. V. V. Balabina. – K.: VIKNU, 2015. – S. 96–98.

12. Balabin V. V. Kontseptualnyi aparat teorii viiskovoho perekladu // Tezy dopovidei XI Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Viiskova osvita i nauka: sohodennia ta maibutnie» / za zah. red. V. V. Balabina. – K., 2015. – S. 95–96.

13. Balabin V. V. Ontolohichna sutnist teorii viiskovoho perekladu // Tezy dopovidei XII Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia «Viiskova osvita i nauka: sohodennia ta maibutnie» / za zah. red. V. V. Balabina. – K.: VIKNU, 2016. – S. 102–105.

14. ALingP-1. Linguistic Support for Operations. – NATO Standardization Office, 18 September 2011. – 52 p.

15. JDN 1/13. Linguistic Support to Operations. – Joint Doctrine Note 1/13. UK Ministry of Defence: Development, Concepts and Doctrine Centre, March 2013. – 33 p.